Intentieverklaring samenwerking Gebiedsgerichte Aanpak Grenscorridor

Samenwerken aan duurzame gebiedsontwikkeling in de Grenscorridor

Inhoudsopgave

COLOFON **3**
1. DOEL INTENTIEVERKLARING SAMENWERKING GGA GRENSCORRIDOR **4**
2. GEBIEDSPARTNERS **4**
3. GEBIED GRENSCORRIDOR **4**
4. GEBIEDSOPGAVEN **5**

4.1 NATUUR 6
4.2 WATER & BODEM 6
4.3 LANDBOUW 7
4.4 KLIMAAT 7
4.5 ENERGIE 7
4.6 INFRA & MOBILITEIT 7
4.7 RECREATIE 8
4.8 WONINGBOUW 8

5. VAN INTEGRALE OPGAVE NAAR AMBITIE **8**

5.1 INTEGRALE OPGAVE 8
5.2 CENTRALE AMBITIE 8
5.3 UITGANGSPUNTEN 8

6. DRIE PERSPECTIEVEN **11**

6.1 PERSPECTIEF 1: NATUUR EN LANDBOUW 11
6.2 PERSPECTIEF 2: NETWERKEN VOOR ENERGIE EN ECONOMIE 12
6.3 PERSPECTIEF 3: LEEFBARE STEDEN EN REGIO'S 12

7. GEBIEDSPROGRAMMA **13**

7.1 VAN DRIE PERSPECTIEVEN NAAR EEN GEBIEDSPROGRAMMA GRENSCORRIDOR 13
7.1.1 Grondtafeloverleg voor alle opgaven Grondstrategie organiseren *13*
7.1.2 Samenwerking versterken tussen de Brabantse en Vlaamse partners *14*
7.1.3 Bestuurlijke spelregels *14*
7.2 DEELGEBIEDEN 14

BIJLAGEN: **15**

1. BESTUURLIJKE UITGANGSPUNTEN GRONDBESCHIKBAARHEID (TER VASTSTELLING) 15
2. VERVOLGSTAPPEN PLANUITWERKINGSFASE 2024-2025 (TER INFORMATIE) 15

Colofon

© Bestuurlijk Overleg GGA Grenscorridor

Uitgave: Alle gebiedspartners

Kenmerk: 47127 / 156934

Status: definitief
Datum: 11 december 2023

1. Doel Intentieverklaring Samenwerking GGA Grenscorridor

Met deze Intentieverklaring Samenwerking Gebiedsgerichte Aanpak (GGA) Grenscorridor committeren de gebiedspartners zich als slotstuk van de Visiefase aan een gezamenlijke vervolgstap van planuitwerking in 2024. Het doel van de Intentieverklaring Samenwerking GGA Grenscorridor is om partijen te verbinden aan een gezamenlijke vervolgstap voor ontwikkeling van het totale gebied, uitgangspunten hiervoor en een set spelregels op welke wijze. Voor alle partijen is het belangrijk om de inzet voor het gebied Grenscorridor te concretiseren en tot actie over te gaan. Een gebiedsgerichte aanpak waarin op basis van een gedeelde ambitie en gedeelde feiten keuzes worden gemaakt. Alle partijen zien dat het nodig is om op korte termijn met elkaar aan de slag te gaan om keuzes te kunnen maken die aansluiten op de lokale uitdagingen en opgaven met een tijdshorizon tussen nu en 2050. Zo kan er stap voor stap en onderbouwd worden gewerkt aan perspectief. In Bijlage 2. *Vervolgstappen planuitwerkingsfase 2024-2025* is uitgewerkt hoe de samenwerking het komende jaar gestalte krijgt. Door nu te starten kunnen inzichten worden opgedaan over maatregelen, wordt ervaring opgedaan met deze wijze van samenwerken en kan gebouwd worden aan een stevig fundament voor een meerjarig gebiedsprogramma.

Ondertekening van de intentieovereenkomst betekent niet dat partijen verantwoordelijk zijn voor de verwezenlijking van alle genoemde doelstellingen. Wél onderkennen partijen dat zij soms verschillende doelstellingen hebben en concluderen zij dat om deze verschillende doelstellingen te bereiken, samenwerking nodig is. De wijze waarop is het resultaat van een onderhandeling én samenwerking, op basis van een constructieve basishouding. Afspraken voor de lange termijn (na 2024) worden pas gemaakt als alle partijen in staat zijn geweest hierover in hun eigen organisaties het juiste gesprek te voeren en voor de gebiedssamenwerking mandaat hebben gekregen. Voor nu geldt dat partijen enkel de intentie hiervoor uitspreken omdat eerst op zorgvuldige wijze de achterbannen moeten zijn betrokken.

Het in samenhang en samenwerking oplossen van de opgaven voor de Grenscorridor is van grote ecologische, economische en maatschappelijke betekenis. In het gebied ligt een uitdaging voor een veerkrachtige natuur, robuust watersysteem, een toekomstbestendig klimaat én een perspectief voor de agrarische sector. Partijen willen elkaar helpen om met de opgaven aan de slag te gaan vanuit de erkenning dat iedereen in grote mate afhankelijk is van elkaar voor het versterken van het gebied en dat partijen elkaar als gebiedspartners willen helpen en versterken.

Gebieds- en praktijkkennis van de partners worden in de volgende stap bij elkaar gebracht, aangevuld met data over impact, kosten en doelbereik om afwegingen te maken. De besluiten over de planologische verankering van afspraken die in het kader van de samenwerking GGA Grenscorridor gemaakt gaan worden, worden genomen door het ter zake zijnde bevoegd gezag. De intentieverklaring beoogt geen wijziging te brengen in de bestaande verantwoordelijkheden voor de ruimtelijke ordening in het gebied Grenscorridor.

Door de transitie van het landelijk gebied nu vanuit de praktijk invulling te geven, wordt ook gebouwd aan vertrouwen dat nodig is om verder te komen. Voor sommige ondernemers zal omschakelen of stoppen een optie zijn. Voor individuele ondernemers die verder gaan moet er perspectief komen dat aansluit op de wensen en eisen van de samenleving. Dat is nodig om de bijdrage te leveren aan de maatschappelijke doelen die gevraagd wordt. Alleen zo kunnen boeren en tuinders hun bedrijf duurzaam voortzetten.

2. Gebiedspartners

Onderstaande organisaties willen zich als gebiedspartner inzetten voor het succesvol uitvoeren van de gebiedsgerichte aanpak van de Grenscorridor vanuit een gezamenlijk gedragen ambitie.

Gemeente Bergeijk	Stad Lommel	Natuurmonumenten	
Gemeente Valkenswaard	MOW Vlaanderen	Staatsbosbeheer	
Gemeente Veldhoven	Provincie Noord-Brabant	ZLTO	
Gemeente Waalre	Waterschap de Dommel	*Nederland*	*België*

3. Gebied Grenscorridor

Het gebied Grenscorridor ligt op de grens van Nederland en België. Het gebied wordt globaal begrensd door de

A67 aan de noordzijde en de N71 en het Kanaal Bocholt-Herentals aan de zuidzijde. Aan de oostzijde wordt het gebied begrensd door de gemeentegrenzen van Waalre en Valkenswaard. Aan de westzijde is de grens de waterscheiding van de Keersop, Beekloop en Dommel.

Het totale gebied, inclusief het Natura2000-gebied Groote Heide, Leenderbos en de Plateaux is om diverse redenen grofweg in tweeën (rode en gele contour, zie figuur 1) gedeeld. Een reden is dat de grootte van het gebied overzichtelijk is. Een tweede reden is dat waterschap De Dommel zich voor het Grenscorridor-gebied heeft aangeboden bij Provincie Noord-Brabant om het initiatief op zich te nemen vanwege het belang dat het waterschap heeft bij de nog resterende wateropgaven. Het uitgangspunt (= bestuurlijke afspraak) is om de afbakening van het Grenscorridor-gebied op hoofdlijnen vast te stellen en daar waar de praktische uitwerking vraagt om flexibiliteit, de grens niet als rigide te beschouwen.

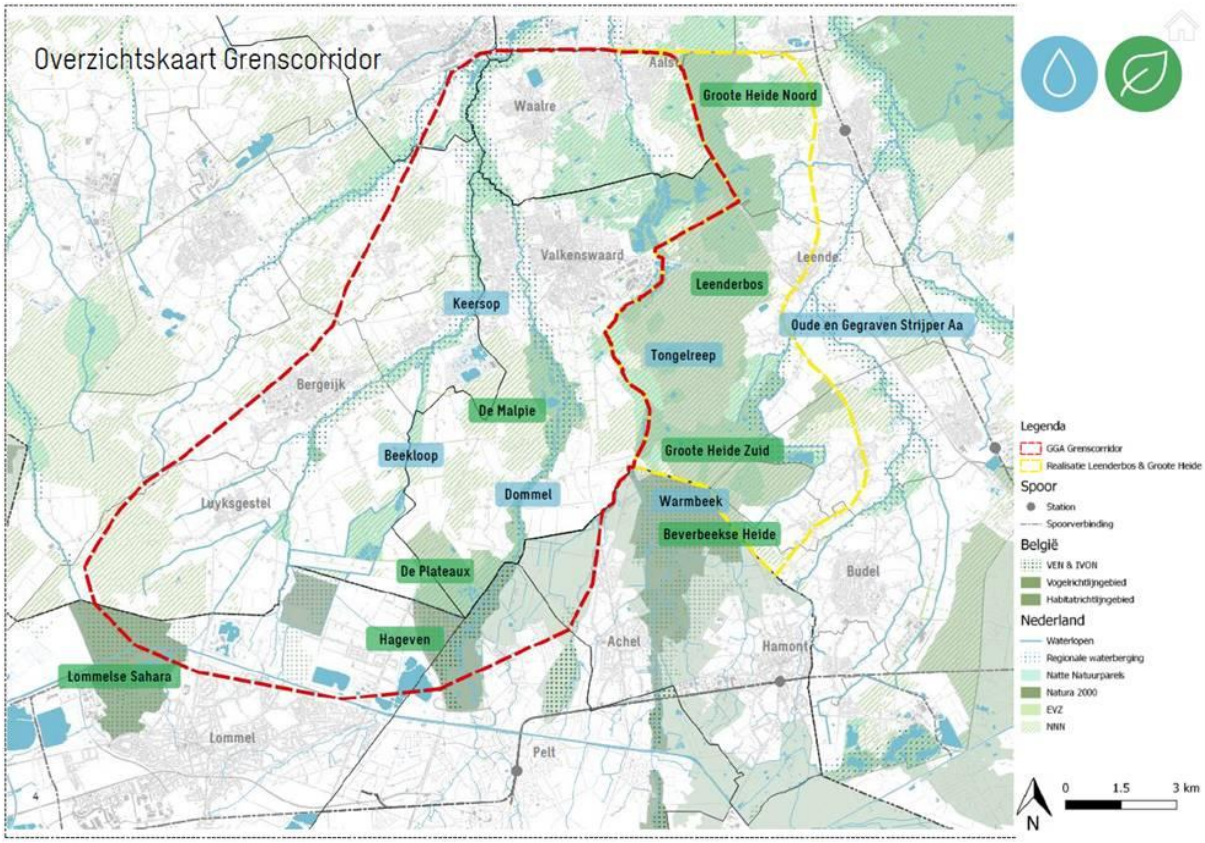

Figuur 1. Gebiedsafbakening Gebiedsgerichte Aanpak Grenscorridor (rode contour)

Het gebied kenmerkt zich door veel buitengebied, zoals landbouwgrond en natuur (heide, bossen en beekdalen). De N69 Zuid doorsnijdt het gebied ter verbinding van Nederland en België en verbindt de A67 in Nederland met de N74 in België. Het Grenscorridor-gebied beslaat circa 18.000 hectare, waarvan 15.000 in Nederland en 3.000 in België. Ruimtelijk bezien is het gebied te onderscheiden in drie delen: natuur en water (41%; 3%), landbouw (32%) en stedelijk gebied (24%).

Het gebied binnen de gele contour, het Oostelijke deel van het Natura 2000 gebied; Leenderbos, Groote Heide De Plateaux kent een eigen procesinrichting op weg naar een gebiedsgerichte aanpak. Gebiedspartners erkennen dat een goede aansluiting bij het GGA Grenscorridor belangrijk is. De manier waarop dit zal gebeuren, wordt in 2024 onderzocht en zal worden voorgelegd aan het Bestuurlijk overleg GGA Grenscorridor.

4. Gebiedsopgaven

Het gebied Grenscorridor kent verschillende opgaven voor de thema's natuur, water, landbouw, klimaat, energie, infra & mobiliteit, recreatie en woningbouw. Deze worden hieronder kort toegelicht.

4.1 Natuur

Uit de natuurdoelanalyse van het Leenderbos, Groote Heide en de Plateaux blijkt dat behoud van de kwaliteit niet geborgd is en het op termijn behalen van de instandhoudingsdoelstelling ook buiten bereik is. Dit betekent dat aanvullende maatregelen voor natuurbescherming én herstel en voor stikstofreductie noodzakelijk zijn om te zorgen dat voor alle habitats en soorten behoud geborgd is (verslechtering is voorkomen) en de wettelijke (uitbreidings- en verbeter) doelstellingen kunnen worden gehaald voor 2030.

1. Voor het Natura 2000-gebied Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux zijn er, voortkomend uit de natuurdoelanalyse en het beheerplan, opgaven in de overgangszone (als beschermende schil) waaraan moet worden gewerkt:

- Aanpak verdroging en robuust watersysteem;
- Creëren van ruimte voor de inliggende beken zodat deze op een natuurlijke manier stromen;
- Verbeteren van de waterkwaliteit en behalen van de Kaderrichtlijn Water-doelen (zie ook paragraaf 4.2) van waterlopen Dommel, Keersop en de Beekloop;
- Afronden NatuurNetwerk Brabant (NNB) in 2027; naast een kwantitatieve opgave is er ook sprake van een kwalitatieve opgave;
- Verminderen stikstofdepositie conform de landelijke doelstelling waarbij 50% van het stikstofgevoelige habitatgebied beneden de kritische depositiewaarde (KDW) komt in 2030. Naast de generieke Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof (Bos) hieraan een bijdrage leveren.

2. Bossenstrategie
Het gebied kenmerkt zich ook door de aanwezigheid van bossen. In aansluiting op de bossenstrategie en beleidsagenda 2030 van het Rijk en provincies, zijn inspanningen nodig om de CO2-vastlegging in bos en bomen te versterken. Hierbij wordt naar een extra areaal in 2050 gestreefd. Indicatief wordt gedacht aan 383 hectare extra bos, waarvan 236 hectare binnen het bestaande natuurnetwerk en 147 hectare daar buiten (afgeleide van Brabant brede ambitie).

3. Groenblauwe dooradering
Het gebied kent een prachtige dooradering. We gaan ervoor zorgen dat die versterkt wordt tot minimaal 10% van het gebied in 2050 (inclusief bestaande elementen). Sloten, hagen, houtwallen en bomenrijen zijn onmisbaar voor de biodiversiteit en beleving van het landschap.

4. Ecologische verbindingen
De opgave is om het Dommeldal te verbinden met verschillende Nederlandse en Belgische natuurgebieden en bij te dragen aan herstel van biodiversiteit. Het gaat daarbij om stevige brede verbindingen en overgangszones.

5. Behoud en herstel beekdallandschap
Het Dommeldal is een kleinschalig oud beekdallandschap dat grotendeels bestaat uit graslanden en broekbossen. Veel natuur- en landschapswaarden zijn helaas in de loop der tijd verdwenen. Het is de opgave om cultuurhistorische schatten te behouden en kwetsbare delen te herstellen.

4.2 Water & Bodem

De Kaderrichtlijn Water (KRW) heeft als doel de kwaliteit en kwantiteit van het oppervlakte- en grondwater in Europa te verbeteren en te waarborgen. Er zijn in het gebied verschillende waterlopen die nog niet voldoen aan (alle parameters van) de normen, voor de Grenscorridor heeft dit betrekking op Dommel, Beekloop en Keersop, daarnaast zijn er in de KRW eisen ten aanzien van grondwaterlichamen. Alle EU-lidstaten moeten in 2027 de KRW-wateren in een ‘goede ecologische toestand’ hebben. Dit is wettelijk vastgelegd. Het halen van deze KRW-doelstelling kent een resultaatverplichting. De provincies staan voor deze verplichting aan de lat. Voor het gehele plangebied (15.000 hectare) zullen de grondwaterstanden omhooggaan en de natuurlijke grondwatermachine wordt hersteld. Dit is in lijn met de beslissing van het Nederlandse Kabinet om Water en Bodem sturend te laten zijn bij de indeling van ons land, zie ook paragraaf 5.3.

Het behalen van de doelen van het 7e actieprogramma Nitraatrichtlijn en KRW vraagt om een brongerichte aanpak. De kenmerken van een gebied, in het bijzonder ten aanzien van water en bodem, zijn belangrijke factoren bij het vastleggen van de benodigde maatregelen in deelgebiedsplannen. In het Waterbeheerprogramma van Waterschap De Dommel zijn verschillende ambities opgenomen voor de korte (2027) en de lange (2050) termijn met oog op de watertransitie. De belangrijkste opgaven zijn schoon water en

voldoende water (beiden gevat in de KRW) en droge voeten. Het is de uitdaging om het huidige watersysteem met de toenemende weersextremen door klimaatverandering anders in te richten en toekomstbestendig te maken. Daarnaast zijn door Brabantse partijen afspraken gemaakt in het 'Grondwaterconvenant 2021-2027' en de 'Droogteagenda'. Aan Vlaamse zijde werd in 2022 door de verschillende betrokken overheden het 'Riviercontract voor de Dommel' ondertekend. Hierin zijn verschillende acties opgenomen rond wateroverlast, droogte, waterkwaliteit en -beleving in Peer, Pelt, Hechtel-Eksel en Lommel.

Er is ook een opgave voor een vitale bodem. Een vitale bodem zorgt ervoor dat regenwater in de bodem kan infiltreren en zo de grondwatervoorraad kan aanvullen. Daarnaast beperkt een vitale bodem de uit- en afspoeling van nutriënten en levert daarmee een bijdrage aan het behalen van de doelen voor de KRW.

4.3 Landbouw

De belangrijkste opgaven voor de landbouw is het creëren van een economisch duurzaam toekomstperspectief en behoud van grond en ruimte voor de agrarische sector. Het gebied kent een grote diversiteit aan agrarische bedrijven. Elk bedrijf en elke situatie is anders, er is geen *one size fits all* oplossing. Op het erf komen alle vraagstukken samen, ondernemers zijn daarom op zoek naar integrale oplossingen. Ondernemers willen zelf hun eigen transitiepad kunnen kiezen dat past bij de persoonlijke situatie, de omgeving en het bedrijf. Als de doelen helder zijn kunnen ondernemers op bedrijfsniveau kijken welke oplossing het beste past bij hun bedrijf en waar zij de beste resultaten mee kunnen behalen. Dit kan gaan over extensivering, het zetten van stappen naar natuurinclusief, maar ook innovatie en intensivering. Onduidelijkheid over de impact van de doelen creëert op dit moment onzekerheid.

Voor een toekomstbestendige landbouw is grond cruciaal. Agrarische bedrijven hebben grond nodig om invulling te geven aan opgaven op gebied van klimaat, bodem en water en om te kunnen voldoen aan wet- en regelgeving. Agrarische structuurversterking zorgt voor versterking van de positie van agrarische bedrijven, het versterken van de huiskavels, de grondpositie van agrarische ondernemers en zorgt voor behoud van leefbaarheid in het buitengebied. Daarnaast is dit ook nodig om de puzzel met andere opgaven te kunnen leggen. Diversiteit en maatwerk zijn hierbij belangrijke aspecten. Daarnaast is het richting de toekomst van belang om ook de locaties die op lange termijn geschikt blijven voor agrarische activiteiten, te behouden.

4.4 Klimaat

Klimaatverandering stelt eisen aan de inrichting van het gebied, onder andere de opvang van water bij piekbuien en het omgaan met lange periodes van droogte en hitte. Het langer vasthouden en beheerst afvloeien van water, en infiltratie van regenwater in de ondergrond bieden kansen, juist ook in samenwerking met gemeenten, agrarische ondernemers en terreinbeherende organisaties op de hoge gronden in het gebied. De opgave is om het landschap klimaatrobuust in te richten. Daarnaast is er het doel om CO2-reductie te realiseren van 55% voor 2030 en methaanemissies uit de veehouderij te verminderen.

4.5 Energie

In Noord-Brabant heeft elke regio een opgave om aan de energietransitie bij te dragen. Bewoners en ondernemers die een bijdrage willen leveren aan de energietransitie dienen gefaciliteerd te worden indien dit past binnen de regionale afwegingen vanuit het proces van de Regionale Energie Strategie (RES). Het ontwikkelen van locaties voor energieproductie is ook een gebiedsopgave. De opgaven zoals deze zijn opgenomen in de RES-sen zijn onderdeel van de ruimtelijke invulling en uitwerking van de deelgebieden. De energie-opgave vraagt immers ook een ruimteclaim. De gemeenten brengen de desbetreffende RES in het GGA Grenscorridor proces. Deze opgaven zijn relevant voor een passende geïntegreerde ruimtelijk indeling voor het gehele GGA Grenscorridor. Ook hier hebben keuzes aan beide zijden van de grens met elkaar te maken.

4.6 Infra & mobiliteit

Steeds meer mensen wonen in de grensstreek en verplaatsen zich dagelijks naar hun werk in de regio Eindhoven. Een vlotte bereikbaarheid en een vlotte doorstroming in de grensstreek is een grote regionale en grensoverschrijdende mobiliteitsopgave; deze is onderdeel van de GGA Grenscorridor. Daarbij is er ook aandacht voor het verduurzamen van de mobiliteit en het aanpakken van het ruimtebeslag van uitbreiding van infrastructuur. De partners hebben de behoefte om met beter grensoverschrijdend openbaar vervoer een goed alternatief te bieden voor de auto. De partners aan beide zijden van de grens streven naar een vooruitstrevende aanpak rond de verduurzaming van de mobiliteit (OV, Fiets en Mobipunten).

4.7 Recreatie
In en rond de natuurgebieden wordt in de Grenscorridor veel gerecreëerd. Hier wordt veel waarde aan gehecht. Met de verwachte toename aan woningen zal er meer druk ontstaan op recreatieve functies in de natuur. Recreatie levert nu al conflicten op met (kwetsbare) ecologische verbindingszones en natuurwaarden. Met de groei van het aantal recreanten moet goed worden gekeken naar het waarborgen van een goede balans tussen natuur en recreatie en een goede zonering waarbij nadrukkelijk gekeken wordt naar recreatieve voorzieningen buiten de waardevolle N2000 gebieden.

4.8 Woningbouw
Vanuit het verstedelijkingsakkoord ZO Brabant, de Woondeal en de schaalsprong van ASML én de impact daarvan op het gehele gebied ligt er een ruimteclaim om veel nieuwe woningen mogelijk te maken, ook in de gemeenten die partij zijn bij deze Intentieverklaring samenwerking GGA Grenscorridor. Door de toenemende verstedelijking en economische ontwikkeling rond Eindhoven/Veldhoven neemt de druk op het gehele gebied toe. Deels kan dit door verdichting binnen bestaande rode contouren plaatsvinden, maar er zal ook ruimtebeslag zijn op grond in het buitengebied.

5. Van integrale opgave naar ambitie

5.1 Integrale opgave
Oorspronkelijk is de gebiedsgerichte aanpak ingestoken vanuit de opgaven van natuur, water en landbouw. Deze opgaven concurreren fysiek (ruimtelijk beslag) en ook qua benodigde stikstofruimte, met andere opgaven en belangen van diverse gebiedspartners. Daarom worden alle hiervoor genoemde thema's als een integrale opgave beschouwd. De bovengenoemde gebiedsopgaven zijn omvangrijk en onderling met elkaar verweven. Er zijn vragen over en mogelijk kansen voor meervoudig ruimtegebruik en het combineren van functies, over de verdeling van water en stikstofruimte. Meervoudig grondgebruik (zoals combinatie extensivering landbouw en natuurdoelen; waterberging in nieuwbouw woninglocaties; zonnepanelen op daken nieuwe bedrijfsterreinen) kan helpen om een deel van de schaarste op te vangen.

Ruimtelijke beleidskeuzes in Nederland hebben ook impact net over de grens in Belgisch Limburg, en vice versa. Er ligt een opgave om ontwikkelingen met elkaar af te stemmen. Het gebied Grenscorridor heeft een oppervlakte van 18.000 hectare, waarvan 15.000 hectare in Nederland en 3.000 hectare in België. De optelsom van alle ruimtevragende opgaven in het gebied is minimaal 2.436 hectare gebaseerd op een kenschets van alle gebiedspartners. Er ligt een enorme integrale uitdaging vanuit de ruimtebehoefte voor alle thema's. Deze druk op de ruimte betekent ook dat niet alles overal kan. Daarnaast zijn middelen niet onbeperkt. Dit betekent dat er afwegingen gemaakt moeten worden.

5.2 Centrale ambitie
De centrale ambitie luidt:

De gebiedsgerichte aanpak van de integrale opgave in de Grenscorridor moet bijdragen aan herstel van natuur (voldoende en schoon water, gezonde bodem, minder stikstof en aantrekkelijk landschap), waarbij er perspectief is voor agrarische bedrijven om te kunnen ondernemen en er ruimte blijft voor economische groei, woningen, duurzame mobiliteit en de energietransitie.

5.3 Uitgangspunten
Partijen hanteren de volgende uitgangspunten bij de uitwerking van de integrale opgave, waarin ieder zijn deel bijdraagt:

1. Brede belangenbenadering ("samen kom je verder!")

Vanaf de start van het proces werken partijen vanuit een brede belangenbenadering. Bij het werken aan de opgave zijn vertegenwoordigers van alle zwaarwegende belangen betrokken en streven partijen ernaar om zoveel mogelijk recht te doen aan deze belangen bij het zoeken naar en kiezen van oplossingen. Dat vraagt van elkaar om inhoudelijke opgaven te verdiepen en om elkaar echt te leren kennen, te begrijpen en te willen helpen. Daarbij worden lastige keuzes niet geschuwd en voelen partijen zich gezamenlijk verantwoordelijk voor het vinden van oplossingen. Gebiedspartners hebben vertrouwen in elkaar en in deze samenwerking en hechten eraan om gezamenlijk vertrouwen verder op te bouwen in de volgende fase. Bij deze manier van

samenwerken past het om gezamenlijk feiten te verzamelen (*joint fact finding*), het resultaat wordt vastgelegd in een gezamenlijk document *Gebiedsfactsheet Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux t.b.v. GGA Grenscorridor.*

2. Opgaven over de grenzen heen ("grensoverschrijdende samenwerking is cruciaal")

In de Visiefase heeft de stad Lommel actief deelgenomen. Er zijn gesprekken gevoerd met de gemeente Pelt, met de Belgische provincie Limburg en met Departement Mobiliteit en Openbare Werken (Departement MOW). De oriëntatie van de Vlaamse grensgemeenten op de regio Eindhoven vergt een grotere bestuurlijke betrokkenheid en biedt ook kansen om succesvolle maatregelen te nemen die bijdragen aan de gezamenlijke ambitie op het gebied van de geformuleerde opgaven, inclusief het benutten van Europese financiële steun voor grensoverschrijdende initiatieven.

De gebiedsopgaven betreffen de Grenscorridor aan beide zijden van de landsgrens met wederzijdse afhankelijkheid en potentie om elkaar te helpen. Voor een succesvol gebiedsproces is het nodig vanuit Belgische autoriteiten en Brabantse partners uit de Grenscorridor in te zetten op wederzijdse betrokkenheid om een impuls te geven die het gehele gebied ten goede komt.

3. Water en Bodem Sturend ("het landschap liegt niet!")

Vooral water is de verbindende factor tussen de belangen van partijen. Een gezamenlijk belang is het tegengaan van verdroging en een robuust watersysteem. Een goede waterhuishouding in het gebied, zowel op de hoge koppen, als op de flanken, als in de beekdalen. De focus wordt verlegd van het water afvoeren naar het water vasthouden en meer aandacht geven aan het grondwater (meer vasthouden, meer infiltreren, minder onttrekken). Als de grondwatervoorraad toeneemt kan de kwelstroom zich herstellen ten gunste van waterbeschikbaarheid. Het grondwatersysteem herstelt langzaam, daarom geldt dit uitgangspunt al voor de korte termijn. Voor het gebiedsproces is het belangrijk dat alle partners een duidelijk beeld ontwikkelen van dit uitgangspunt zodat zij voorbereid zijn en eraan bij kunnen dragen. Water en bodem zijn daarbij sturend voor de ontwikkelingen. Door dit gezamenlijk te onderschrijven wordt dit uitgangspunt richtinggevend bij keuzes die gemaakt moeten worden voor de inrichting van het gebied.

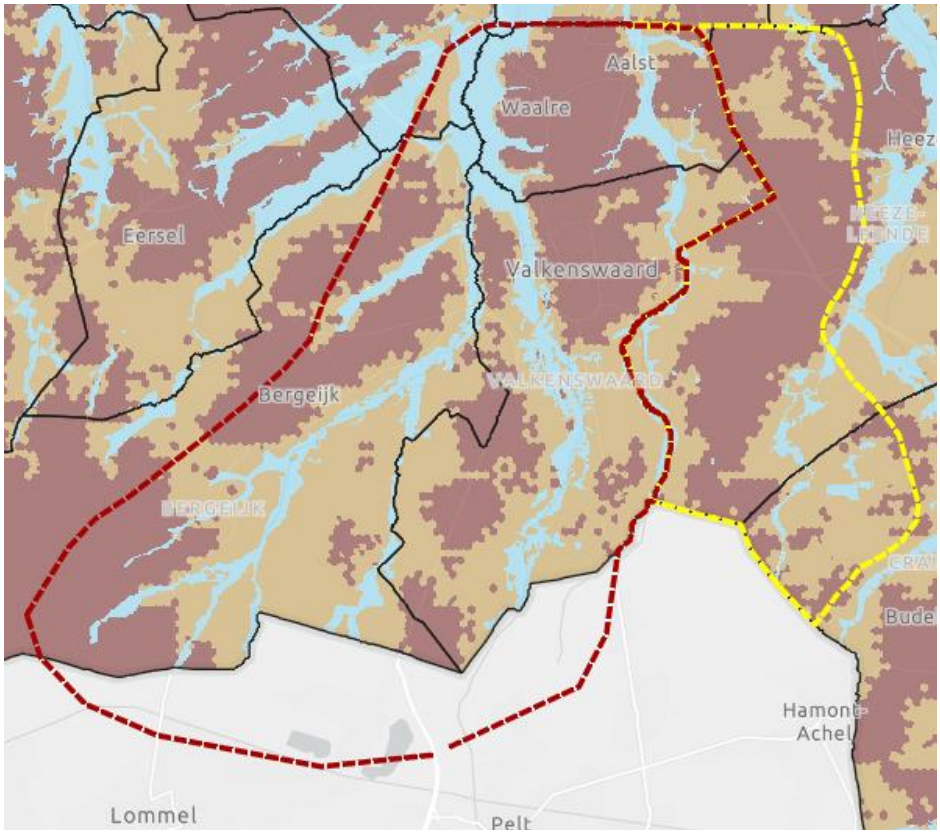

Figuur 2. Werkkaart met indeling (Handelingsperspectief watertransitie, Waterschap De Dommel)

De indeling van de werkkaart met de indeling in beekdalen, flanken en hoge koppen uit *Handelingsperspectief watertransitie* van waterschap De Dommel wordt sturend (figuur 2). Daarbij zal moeten blijken welke gevolgen dit heeft tijdens gezamenlijke oefeningen. Er blijft ruimte voor keuzes. De exacte uitwerking (het hoe) vindt plaats met belanghebbenden op deelgebiedsniveau. Partijen willen elkaar met hun (gebieds- en praktijk) kennis versterken en dat biedt een goede basis om van daaruit samen verder te werken aan de uitwerking van Water en Bodem Sturend in de Grenscorridor. Daar waar verschil van mening bestaat, kan met Joint Fact Finding gezamenlijk nader onderzoek worden gedaan.

4. Gezamenlijke grondstrategie ("elkaar niet beconcurreren vanuit individueel belang!")

Partijen werken samen aan een gezamenlijke grondstrategie waarbij een heldere opdracht, een duidelijke uitvoeringsorganisatie en inzichtelijke besluitvorming moeten bijdragen aan een gecoördineerde inzet van vrijkomende grond, te verdelen naar de verschillende perspectieven die hieronder worden toegelicht. Daarbij wordt verkend of een gezamenlijk en integraal grondfonds een bruikbaar instrument is.

5. Experimenteerruimte, testgebieden en monitoring ("we mogen fouten maken, als we daar maar van leren!".

Partijen willen de Gebiedsgerichte Aanpak op gebiedseigen wijze uitvoeren. Daarbij hoort dat er experimenteerruimte bestaat om in de deelgebieden innovaties in idee, proces, dienst of techniek toe te passen en te monitoren of de resultaten bijdragen aan de ambities en doelstellingen, met de flexibiliteit om aan te kunnen passen en leerervaringen in het gehele gebied te delen. Er zijn duidelijke wettelijke kaders om mee rekening te houden, maar de wijze waarop doelen gehaald kunnen worden is het resultaat van een onderhandeling én samenwerking die de komende jaren van kracht wordt. Daarvoor kan experimenteerruimte worden benut en worden bij voorkeur pilots opgestart. Daarbij gaat het onder meer om het uitrollen van Water en Bodem Sturend, innovatieve stallen, integrale maatregelen op bedrijven, natuur- en waterinclusief ondernemen door agrariërs, opvang en infiltratie van water op de hoge koppen, Watertransitiefonds, inrichting van bufferzones, meervoudig landgebruik, faciliteren van individuele agrariërs etc.

6. Ruimtelijke borging afspraken GGA Grenscorridor

Met deze eerste stap in de samenwerking GGA Grenscorridor starten partijen met een gebiedsspecifieke invulling aan het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) en het Brabants Programma Landelijk Gebied (BPLG) én de Provinciale invulling voor het ruimtelijke voorstel en arrangement. Het is verder te verkennen op welke manier dit ook aansluit en vervolgd kan worden bij en met de Belgische partners. Hier ligt zeker een basis voor. Binnen de strategische visie van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen wordt vooropgesteld het bestaande ruimtebeslag beter te benutten en de open ruimte maximaal te vrijwaren om zo tegen 2050 te evolueren naar een internationaal sterke regio, waar het leven goed is en iedereen zich duurzaam kan verplaatsen, waar biodiversiteit en voedselproductie verzekerd zijn en de ruimte klimaatbestendig is ingericht. Binnen het ontwerp Beleidsplan Ruimte Limburg - Ruimtepact 2040 (België) is o.m. het engagement van de provincie tot grensoverschrijdend denken en samenwerken opgenomen. Een rijke diversiteit aan landschappen; sterke steden en leefbare dorpen; duurzame mobiliteit; hoogkwalitatieve open ruimte; een gedifferentieerde, competitieve en duurzame economie; een ruimtelijk afgestemde energietransitie alsook een internationaal geconnecteerde provincie worden als toekomstperspectief voor Limburg 2040 vooropgesteld.

7. Spelregels lopende projecten

Gebiedsopgaven zijn steeds omvangrijker en complexer. Er is te weinig ruimte voor een sectorale aanpak en ook de middelen (geld en capaciteit) zijn schaars. Daarnaast hebben we te maken met korte en lange termijn doelen. Op het erf van de agrarische ondernemer komen alle vraagstukken samen. Zij zijn op zoek naar totaaloplossingen die voor lange termijn perspectief bieden. Dit alles vraagt om integrale oplossingen. In een aantal gevallen staan lopende projecten met korte termijn doelen het komen tot integrale en lange termijn oplossingen in de weg. Dit vraagt om nieuwe manieren van samenwerken. De volgende afspraken worden gemaakt over lopende en nog op te starten projecten die een link hebben met grondverwerving, inrichting en bestemming van gronden in het gebied:

- Cat 1: Vergevorderde projecten gaan door.

  Dit zijn projecten waarvan de meeste gronden reeds zijn verworven of waarvoor de gronden middels een Volledige Schadeloosstelling (VSS) besluit zijn bestemd of vergunningen reeds zijn verleend. Afspraak is dat bij deze projecten gestreefd wordt naar totaaloplossingen voor betreffende grondeigenaren en het gebied, met oog op de opgaven die op het gebied en de ondernemer / grondeigenaar afkomen.

- Cat 2: Voor de minder gevorderde projecten worden scope en tempo en aanpak afgestemd op het gebiedsproces

Dit zijn de projecten waarvan nog niet alle gronden zijn verworven, planvorming nog niet ver gevorderd is, en vergunning nog niet definitief verleend is. Van deze projecten adviseert de gebiedstafel de initiatiefnemer op de te hanteren scope en tempo, het komen tot integrale en lange termijn oplossingen is het uitgangspunt. Grondverwerving loopt via de grondtafel, waarbij gronden worden verworven voor de integrale gebiedsdoelen en via een integraal kavelruilproces ten behoeve van alle gebiedsdoelen, met een set aan samen te maken afspraken, worden ingezet. De initiatiefnemer neemt zelf uiteindelijk een besluit over de te hanteren scope en tempo maar neemt het advies van de gebiedstafel hier in overweging. Deze spelregels gelden voor alle gebiedspartners.

6. Drie perspectieven

In het vervolg van de samenwerking GGA Grenscorridor wordt gewerkt met drie perspectieven (zie figuur 3):
Perspectief 1: Natuur (619,5 ha) en Landbouw (1400 ha)
Perspectief 2: Netwerken voor energie (135,5 ha) en economie (33,5 ha)
Perspectief 3: Leefbare steden en regio's (247 ha)

Figuur 3: Gebaseerd op provinciaal startpakket fysieke leefomgeving (kamerbrief dd. 12 december 2022)

De aangegeven oppervlaktes gaan over de ruimtevragende opgaven binnen de rode contour GGA Grenscorridor. De hectares zijn een optelsom van de opgaven uit hoofdstuk 4. Het deel van perspectief 1 is nog exclusief ruimtevraag 10% groenblauwe dooradering. Hieronder worden de perspectieven voor de Grenscorridor gebiedsspecifiek beschreven en gecombineerd met inhoudelijke en procesmatige uitkomsten van de gezamenlijke conferentie in 2023.

6.1 Perspectief 1: Natuur en Landbouw

Het doel van het Perspectief Natuur en Landbouw is het bereiken van een robuust en volhoudbaar evenwicht in het natuur- en landbouwsysteem in de Grenscorridor, waarbij de doelstellingen van het Natura-2000 gebied Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux en de voltooiing van het Natuur Netwerk Brabant in het gebied worden bereikt, terwijl er voor de agrarische ondernemers langjarige zekerheid bestaat rond de eisen aan hun bedrijfsvoering als basis voor creatief ondernemerschap en een gezond verdienmodel voor hun bedrijf. "*Er moet iets te kiezen zijn"*. De agrarische sector levert daarbij gezond en veilig voedsel, fijn groen en kent een grote diversiteit. Er zijn verschillende vormen van veehouderij op passende locaties. Samenwerkend in de keten, met andere ondernemers en terreinbeheerders, gesteund door overheden ontstaat een sterke, duurzame agrarische sector.

Inhoudelijk vergt dat:
a. duidelijkheid over de uitvoering van benodigde maatregelen om de instandhoudings- en verbeterdoelstellingen (kwalitatief en kwantitatief) van de natuurgebieden te bereiken en aan welke knoppen gedraaid kan worden om doelstellingen te bereiken. Monitoring, evaluatie en eventueel bijsturen is hier ook van belang;

b. duidelijkheid over de landelijke en provinciale stikstofaanpak en een resterende opgave voor het gebied die met gebiedsspecifieke maatregelen bereikt moet worden;
c. duidelijkheid over de grondbehoefte voor andere doelen dan natuur en landbouw, zoals waterbeheer, woningbouw, mobiliteit en energietransitie;
d. duidelijkheid over de benodigde grondwaterstand voor een duurzame landbouw en natuur;
e. het in beeld brengen van een aantal scenario's over kosteneffectiviteit en doelbereik. Op basis van deze scenario's kunnen afwegingen gemaakt worden;
f. gebiedsspecifiek met partners onderzocht wordt welke (hydrologische) maatregelen effectief zijn zonder generieke planologische beperkingen te veroorzaken voor overgangsgebieden, aan de randen van natura-2000 gebieden;
g. duidelijkheid over een goede grondstrategie met landbouwstructuurversterking als gelijkwaardige doelstelling;
h. bij de ontwikkeling van nieuwe natuur ook oog is voor omliggende bedrijven.

Procesmatig is het van belang dat natuurbeheerders, waterbeheerders en agrarische ondernemers samen per deelgebied gaan beoordelen op welke wijze zij de doelen kunnen halen en of ze haalbaar zijn. Daarbij kan de gebieds- en praktijkkennis en de bedrijfsvoering van agrarische ondernemers uitstekend worden ingezet (*"Op de erven moet het gebeuren en iedere ondernemer moet zijn eigen pad kunnen kiezen"*). Dit is de basis om tot de meest optimaal gedragen gebiedsoplossingen te komen, waarbij partijen zich realiseren dat het niet mogelijk is om voor alle doelstellingen een 10 te behalen. Maatwerk, integrale oplossingen en faciliterend beleid zijn onontbeerlijk om mogelijkheden te bieden voor ondernemers die willen omschakelen om te komen tot een passende herbestemming.

6.2 Perspectief 2: Netwerken voor Energie en Economie

Het doel van het perspectief Netwerken voor Energie en Economie is het bijdragen aan de energietransitie naar duurzame bronnen en de economische versterking van het gebied. Daarbij staat de huidige karakteristiek van het gebied voorop. Economische versterking sluit aan bij deze karakteristiek en richt zich op de agrarische sector, de recreatieve sector en op kleinschalige activiteiten die passen bij de dynamiek van de Grenscorridor.

Inhoudelijk vergt dat:
a. een duidelijke gemeenschappelijke visie op de locatiekeuze voor windmolens en zonneparken, deelgebiedsuitwerking moet aansluiten op de RES;
b. een duidelijke visie van provincie en gemeenten op de ruimte voor economische ontwikkelingen in het gebied;
c. duidelijkheid over de ruimte voor extra bedrijfsterreinen in het gebied;
d. een duidelijke visie op de rol van agrarische ondernemers in het ontwikkelen en operationaliseren van aanvullende niet-agrarische activiteiten.

Procesmatig is het van belang om de grondbehoefte voor energie en economie gedetailleerder in kaart te brengen en in samenwerking tot prioriteitsstelling te komen. De huidige ambities van de gebiedspartners (de grondbehoefte) overschrijden de beschikbare grond enorm. Gebiedspartners moeten bereid zijn om individuele grondbehoeften in dienst te stellen van de ambitie voor de gehele Grenscorridor. Daarbij gaat het uitdrukkelijk ook om de verwevenheid van het Nederlandse en het Belgische deel van het gebied. Bij dit perspectief gaat het uiteindelijk om microbeslissingen op deelgebied, maar een (macro-)visie op de gehele Grenscorridor gaat voorkomen dat vroegtijdige besluiten in één deelgebied ruimte/opties wegnemen voor andere deelgebieden.

6.3 Perspectief 3: Leefbare steden en regio's

Het doel van het Perspectief Leefbare steden en regio's is het opvangen en in goede banen leiden van de toenemende verstedelijking en economische ontwikkeling rond Eindhoven/Veldhoven (verstedelijkingsakkoord ZO Brabant, de Woondeal en de schaalsprong van ASML). Door de ruimteclaim om veel nieuwe woningen mogelijk te maken, ook in de gemeenten binnen deze samenwerking GGA-Grenscorridor, neemt de druk op het gehele gebied toe. Idealiter wordt deze druk opgevangen door verdichting binnen bestaande rode contouren, maar als dat niet lukt zal er ook ruimtebeslag zijn op grond in het buitengebied, dat vanuit een gezamenlijke gebiedsvisie dient te worden afgewogen tegen de ruimteclaims uit de beide andere perspectieven. Met de

toenemende werk- en woondruk neemt ook de mobiliteitsbehoefte en de bereikbaarheidsproblematiek toe, ook grensoverschrijdend. Dit vergt adequate oplossingen die bij voorkeur op gebiedsniveau en grensoverschrijdend worden aangepakt.

Inhoudelijk vergt dat:
a. de ontwikkeling van nieuwbouwlocaties direct rekening houdt met de uitwerking van Water en Bodem Sturend, waarbij ook toekomstbestendig ontwerpen en bouwen alsmede klimaatadaptatie en hittestress worden geadresseerd, b.v. waterneutraal, grijswater, groene daken, lokale wateropvang;
b. de mobiliteitsvraag die samenhangt met deze ontwikkelingen vroegtijdig wordt opgepakt, waarbij de voorkeur uitgaat naar duurzamer vervoer, met bijvoorbeeld de inzet van snelle fietsroutes voor forensen en naar adequaat Openbaar Vervoer tussen de woongemeenten en de werklocaties (Brainport, ASML, etc.);
c. verbetering (veilig maken) van de grensovergang in de N69 en verbetering van de doorstroming op deze corridor.

Procesmatig is het van belang om zowel voor de korte termijn als de lange termijn beter gemeenschappelijk zicht te krijgen op de verdeling van de regionale woningbouwverplichtingen, zodat de eventuele impact op het gebied kan worden bepaald. Voorts is het van belang om voor dit perspectief een intensieve(re) samenwerking te zoeken met andere gemeenten in de Regio Eindhoven, Brainport en ASML, om medeverantwoordelijkheid voor de gevolgen van toenemende economische ontwikkeling op leefbaarheid, wonen en mobiliteit te aanvaarden en te dragen. Voorts kan een liaison met Belgische gemeenten aan de Metropool Regio Eindhoven (MRE) bijdragen aan grensoverschrijdend gecoördineerde vervoersoplossingen. Tenslotte is het nodig om te kijken naar de algemene klimaatopgave en wat daar binnen dit gebiedsproces mee gedaan moet worden.

7. Gebiedsprogramma

7.1 Van drie perspectieven naar een Gebiedsprogramma Grenscorridor

Niet alles kan overal. Juist dat maakt een gebiedsgerichte aanpak noodzakelijk. Gebiedspartners spreken de wens uit hier samen uit te willen komen en -ieder vanuit de eigen verantwoordelijkheid en vanuit eigen belang- uitdrukkelijk samen te werken om het gebied als geheel een kwaliteitsimpuls te geven, en beter in te richten dan het geval zou zijn vanuit individuele behoeften en verschillen in krachtsverhoudingen.

Gebiedspartners zien het als gezamenlijke verantwoordelijkheid om Vervolgstappen planuitwerkingsfase (zie Bijlage 2) voor 2024 invulling te geven, waarbij de integraliteit (ambitie/stip op de horizon) en de juiste balans tussen de drie perspectieven gewaarborgd zal worden. Daarnaast is een indeling gemaakt voor het gebied met tien deelgebieden (zie 7.2).

7.1.1 Grondtafeloverleg voor alle opgaven Grondstrategie organiseren

De gezamenlijke grondstrategie zal een belangrijk instrument worden om de keuzes inzichtelijk en navolgbaar te maken. Het succes van samenwerking op het gebied van grondbeschikbaarheid voor de GGA valt of staat bij onderlinge communicatie en gebiedspartners die elkaar weten te vinden. Voor het gebied is daarom een grondtafeloverleg opgericht met een vertegenwoordiging van gebiedspartners. Voor het functioneren van deze grondtafel is een aantal bestuurlijke uitgangspunten opgesteld. Deze zijn opgenomen in bijlage 1.

Het gaat o.a. om de afstemming van verwerving van strategische grondposities, de inzetbaarheid van bestaande grondposities en over het afstemmen van casussen en keukentafelgesprekken bij grondeigenaren. Aan deze tafel worden grondzaken in het GGA-gebied besproken, afgestemd en richting bepaald. Er is ook een mogelijkheid om te escaleren naar de stuurgroep.

Grondeigenaren hebben een belangrijke sleutel in handen om de gebiedsgerichte aanpak en de diverse ruimte vragende ontwikkelingen mogelijk te maken. Grondbeschikbaarheid valt op verschillende manieren te organiseren, bijvoorbeeld via aankoop, ruimtelijk beleid of door afspraken te maken over zelfrealisatie. De samenwerkende partners hebben diverse instrumenten (in de lijn van verleiden, stimuleren, afdwingen en ruimtelijk sturen) tot hun beschikking om grondbeschikbaarheid te organiseren. Ook een meerjarenfinanciering en voldoende budget zijn van belang om in het gebied afspraken te kunnen maken over grondbeschikbaarheid. In de planuitwerkingsfase zal voor de deelgebieden, waar nodig, samen met de gebiedspartners een

grondstrategie worden ontwikkeld.

7.1.2 Samenwerking versterken tussen de Brabantse en Vlaamse partners

De Brabantse gebiedspartners zullen samen met de Stad Lommel de komende periode actief inzetten op bredere betrokkenheid vanuit Vlaanderen en de provincie Limburg (België). Daarbij speelt ook een rol dat Bosland door de Vlaamse regering erkend is als Nationaal Park. Het Belgische deel van het gebied Grenscorridor (grondgebied Lommel) valt vrijwel geheel in het beoogde Vlaamse nationaal park. Bosland staat inmiddels op de shortlist van de Vlaamse regering. Een ander voorbeeld is het Grenspark Groote Heide waarin Vlaamse en Brabantse partners samenwerken.

7.1.3 Bestuurlijke spelregels

In het besef dat de gebiedspartners vanuit hun individueel belang kiezen voor een gezamenlijke aanpak van de toekomst van de Grenscorridor zijn de volgende bestuurlijke spelregels leidend voor de wijze waarop het bestuurlijke proces wordt uitgevoerd:

1. De partners zitten gelijkwaardig aan tafel: iedereen kan agenderen, het woord voeren en zich gehoord weten. Er is een gelijk speelveld voor alle partners, ondanks de verschillen in bevoegdheden en verantwoordelijkheden. Alle partijen nemen hun verantwoordelijkheid en leveren een bijdrage aan de oplossing;
2. De partners gaan respectvol met elkaar om: partners vertegenwoordigen verschillende en soms meerdere belangen. Dat wordt over en weer geaccepteerd en vergt dat partners naar elkaar luisteren en met kracht van argumenten tot besluitvorming komen;
3. De partners streven naar consensus als maatstaf: de volhoudbaarheid van besluiten over maatregelen hangt in hoge mate af van gezamenlijk draagvlak. Afwijking van consensus vergt extra zorgvuldigheid van partners;
4. De partners verrassen elkaar niet: relevante ontwikkelingen worden snel gecommuniceerd en bestuurlijk besproken als een van de partners daar aanleiding toe ziet. We spreken elkaar rechtstreeks aan op het nakomen van afspraken en deze spelregels. Dit biedt de mogelijkheid om bij meningsverschillen snel met elkaar om tafel te zitten ook om verdere escalatie te voorkomen;
5. Maatwerk is de norm: de oplossingen die nodig zijn om de gezamenlijke ambitie en de perspectiefdoelen te bereiken, mogen per deelgebied specifiek zijn, met oog voor de lokale realiteit en dynamiek, zodat maatschappelijke meerwaarde niet verloren gaat. Hier en daar zullen kaders nodig zijn, zoals bijvoorbeeld in de grondstrategie, maar een modelmatige benadering op gebiedsniveau doet afbreuk aan de kansen die lokaal te verzilveren zijn. Kansen grijpen kan dus, mits de stip op de horizon (de ambitie) wordt bewaakt;
6.Het is pas af als het af is: partijen komen overeen dat ze elkaar vasthouden tot ook de laatste afspraken zijn nagekomen.

7.2 Deelgebieden

Het Grenscorridor-gebied is inhoudelijk, (met doelen, opgaven en ambities met verschillende tijdshorizonnen), procedureel en procesmatig te omvangrijk om vanuit visie en planuitwerking tot realisatie over te gaan. De insteek van de gebiedspartners is dan ook om in de planuitwerkingsfase te gaan werken in deelgebieden aan de beleids- en gebiedsopgaven (zie ook bijlage 2). Samen met deelgebiedspartners wordt geïnventariseerd welke lopende en voorziene projecten en processen zich in het Grenscorridor-gebied afspelen, dan wel, af gaan spelen.

De indeling in deelgebieden is tot stand gekomen door:
a. kernen met sociale cohesie inclusief omringend landbouwgebied centraal te stellen,
b. twee tot drie beleids- en/of gebiedsopgaven om bij aan te haken, en
c. vlakdekkend en gebruik makend van gebiedskennis voor logisch afgebakende gebieden.

Dit heeft geresulteerd in 10 deelgebieden (A t/m J), zie figuur 4.

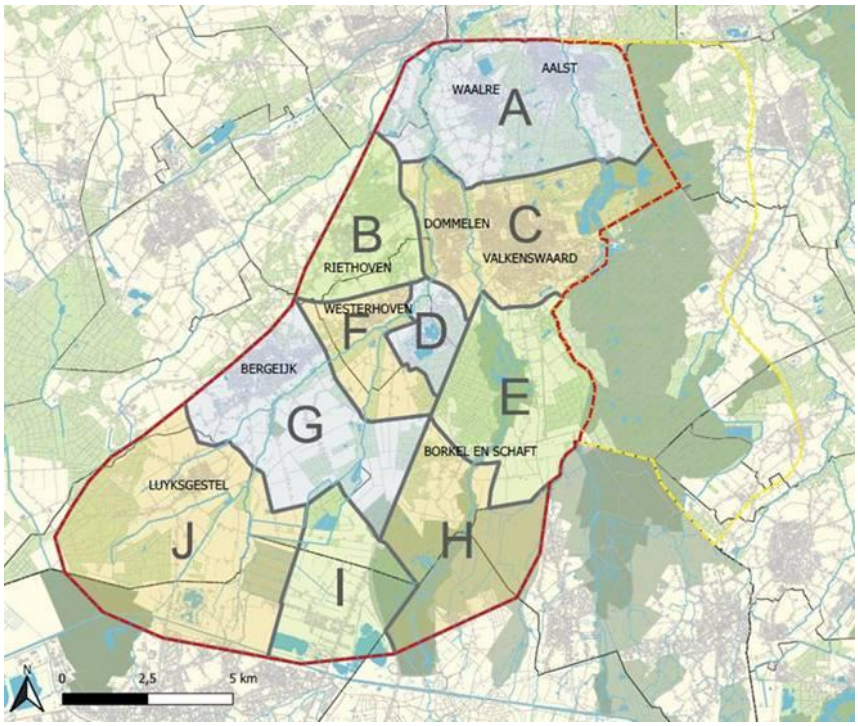

Figuur 4. Deelgebiedsindeling GGA Grenscorridor

Legenda deelgebieden:

A: Waalre-Veldhoven	F: Westerhoven
B: Riethoven	G: Bergeijk
C: Dommelen-Valkenswaard	H: De Plateaux-Hageven
D: Kempervennen	I: Lommel-Kolonie
E: Borkel-Schaft	J: Luijksgestel

Bijlagen:

1. ***Bestuurlijke uitgangspunten grondbeschikbaarheid (ter vaststelling)***
2. ***Vervolgstappen planuitwerkingsfase 2024-2025 (ter informatie)***